

Arany János modernebb technikája. Vörösmarty verselése itt, Zrínyit követve, kissé csikorog, de annál erőteljesebb és régiesebb jellegű. Kár, hogy a többi hosszabb elbeszélő költeményét hexameterben írta. (És kár, hogy sokat már nem folytatta az ilyen verseket. A *Délszigeten* kívül talán csak a *Csongor és Tündét* említhetjük, de már abba is racionális filozófiát vitt be.)

Nem tudhatjuk egyelőre, hogy honnan vette Vörösmarty ezeket azt archaikus elemeket. Egyszerűen arról van-e szó, hogy archaikus epikus sémákban gondolkozott és egyébként a saját fantáziájából merített, vagy netalán felhasználta azóta elfeledett néphagyományokat, esetleg irodalmi forrásokat is? Még csak a kutatás elején vagyunk, és a felsoroltak tulajdonképpen inkább csak kiragadott elemek. Részletesen és alaposan kellene elemezni ezt a hallatlanul tömör és motívumgazdag költeményt. Egyszer talán ennek is eljön az ideje.

Demény István Pál

- ¹ A világfával foglalkozó terjedelmes szakirodalomból említsük meg a következőket: Holmberg, Uno (=Harva): *Der Baum des Lebens*. Helsingfors, 1922. Eliade, Mircea: *Traité de l'histoire des religions*. (2. kiad.) Paris, 1964. 229-280. Toporov, V. Ny.: *Világfa*, címszó a *Mitológiai Enciklopédiában*, (főszerk. Sz. A. Tokarev), Bp. 1988. I. 267-271. Berze Nagy János: *Égigérő fa*. Pécs, 1958. Diószegi Vilmos: *A pogány magyarok hitvilága*. Bp. 1967. 11-22. Demény István Pál: *A világfa*. Honismeret. 1994. 4. 30-36. o.

- ² Részletes elemzését lásd: Demény István Pál: *Kerekes Izsák balladája*. Bukarest, 1980. 47-83.

Az erőtadó vasfű

Korondon az idősebb nemzedék nagyrésze tud erről a növényről, mégpedig úgy, ha férfinak a tenyerébe beoperálják, vagy kezének a csuklójába húzzuk, annak az illetőnek a karjában rendkívüli nagy lesz az erő. Ma is közszájon forog, hogy Szász Domokosnak (1911-1983) „vasfű” volt a tenyerébe beoperálva és azért állott rendkívüli erős ember hírében, melyre ő maga büszke is volt. A járása is tekintélyt parancsolt, nyugdíjas korában mindig szarvasagancsokból készült fogantyús bottal járt, mely még tekintélyesebbé tette.

A Bögöz községhez tartozó Vágás faluban a századelőn élt egy Betyár Feri nevű egyén, jó vaskos termete volt, ezt ő maga tekintélynek tartotta, de a nálam gyengébbekre nagy hatással is volt. A faluban és környékén – ahol ismerték – mindenki nagy tiszteletben tartotta a nagy erejéért. Mindig szép tiszta székely ruhában járt. Az a hír terjedt róla, vasfű van a tenyerébe beoperálva. 1

Korondon csak Szász Domokosnak volt „vasfű” a tenyerébe húzva. Erős ember volt, félt is tőle mindenki. 2

Senki arról nem tud, hogy Szász Domokos előtt vagy utána, valakinek lett volna vasfű beoperálva a tenyerébe, vagy húzva a keze csuklójába. Az elmondottak után önként felvetődik a kérdés: honnan szerezte be a vasfüvet?

A vasfüvet (*Verbena-officinalis*) úgy szerzik be, hogy nyáron korán reggel ki kell menni a mezőre, a Napkeltekor figyelni a fűszálakat, amely fűszálnak a hegyén, a harmatcsepp a szívárvány színében játszik – csillog, az a vasfű. Ilyen volt Korondon Szász Domokosnak a tenyerébe beoperálva. 3

Én édesapámtól úgy hallottam, hogy amikor a sündisznó megkölkedzik, a kölykeket vasláncot úgy körbe kell keríteni, ne tudja a sündisznó a láncból a kölykeket kiszedni. Ilyenkor a sündisznó elmegy és addig jár amíg olyan füvet talál, amelyikkel a vasláncot elreszeli. Így a kölykei megszabadulnak és a fű ottmarad. Ezt a füvet húzzák

kézbokába (csukló I. L.) vagy a tenyérbe. Az ilyen embernek olyan erő lesz a karjaiba, amelyik a más emberektől megkülönbözteti. 4

A korondi kerámiagyárban karbantartó kőműves voltam. Egyik alkalommal Szász Domokos kiségitőmunkásként velem dolgozott, egy égetőkemence javításánál. Ezen alkalommal megkérdeztem tőle: Igaz-e, hogy vasfű van a tenyérben? Így válaszolt: Csak volt. Az 1930-as évek vége felé a nagyenyedi börtönbe voltam bezárva mint politikai fogoly. Bilincs volt kezemen, lábamon. A kezemen lévő bilincset minden éjszaka elszakítottam. A börtönorvos felfedezte, hogy vasfű van a tenyerembe beoperálva és attól van a karomban az a hatalmas erő. Mikor a tenyeremből a vasfüvet kioperálták, és a karomból is, a nagy erő elveszett. 5

Valószínű, hogy régebben több erős ember hírében álló egyénről köztudott volt „erőt-adó vasfű” van a tenyérben, vagy csuklójában. Erről a mai fiatal nemzedékek talán csekély százalékának, vagy egyáltalán még annak sincsen tudomása. Gondolom ezen csekély munkámmal hozzájárulok ezen a téren a néprajzi ismereteink gazdagításához.

Adatközlők:

1. Lázár Ágoston (54 éves) 1994. V. 1.;
2. Tótfalvi Göndör János (67 éves) 1994. IV. 10.;
3. Máté Száraz Ignác (67 éves) 1994. VI. 8.;
4. Halász György (42 éves) 1994. IV. 30.;
5. Simény Márton (72 éves) 1994. VI. 29.

István Lajos

Ünnepelőbe öltözött csángó-magyar leány húsvéti tojásokkal (Moldva), 1987